

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลกรณีศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 155 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในการคำนวณค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า t-test, F-test, Scheffe's Post hoc comparision และ Pearson's Correlation

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.12 มีอายุส่วนใหญ่ 51-60 ปี ร้อยละ 40.64 สถานภาพสมรส ร้อยละ 93.55 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.3 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคมไม่เกิน 1 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 52.25 มีสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน ร้อยละ 60.64 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ไม่เกิน 5 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 40.0 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมส่วนใหญ่ไม่เกิน 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 51.63 มีรายได้เฉลี่ย 7,501-10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 34.20 ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครอง 6-10 ไร่ ร้อยละ 36.77 เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับปานกลาง มีความคาดหวังในผลประโยชน์ในระดับสูงและส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจาก 4 – 5 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 55.49

2. เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีส่วนร่วมโดยรวมในระดับสูงเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและวิเคราะห์แผนพัฒนาการเกษตรในระดับสูง ส่วนร่วมศึกษาศักยภาพและข้อมูลชุมชน ประเมินศักยภาพและปัญหาตามความต้องการของชุมชน และจัดเวทีชุมชนเลือกทางเลือกเกษตรกรมีส่วนร่วม ในระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ภูมิศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งทางสังคม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวนพื้นที่ถือครอง และรายได้

3.1 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยรวมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนรายด้านพบว่า มีการมีส่วนร่วมที่ต่างกันเกือบทุกด้าน มีการวิเคราะห์แผนพัฒนาการเกษตรที่มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

3.2 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยรวมและรายด้านที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3.3 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยรวมและรายด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรสูงกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

3.4 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีตำแหน่งทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยรวมและรายด้านเกือบทุกด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่าเกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคม 4 ตำแหน่งขึ้นไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรสูงกว่า เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

3.5 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยรวมและรายด้านที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3.6 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยรวมและรายด้านทุกด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า เกษตรกรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ 10 ครั้งขึ้นไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรสูงกว่า เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

3.7 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยรวมและรายด้านเกือบทุกด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม 4 กลุ่มขึ้นไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรสูงกว่า เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

3.8 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีพื้นที่ถือครองที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยรวมและรายด้านทุกด้านที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครอง จำนวน 10 ไร่ ขึ้นไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรสูงกว่า เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

3.9 เกษตรกรที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีรายได้ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยรวมและรายด้านเกือบทุกด้านที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้ 10,001 บาทขึ้นไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรสูงกว่า เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล วิทยาลัยการอาชีวศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดสงขลา

4.1 ความคาดหวังในผลประโยชน์จากการเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้าน เช่น ด้านการศึกษาศักยภาพและข้อมูลชุมชน ด้านวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ด้านประเมินศักยภาพและปัญหาตามความต้องการของชุมชน ด้านจัดเวทีเลือกทางเลือกและร่วมวิเคราะห์จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรไม่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรโดยรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1. ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

จากผลการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรปรากฏว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้านการเกษตร ร่วมประชุมอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจในทางเลือกของชุมชน และร่วมวิเคราะห์แผนพัฒนาการเกษตร ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการวิเคราะห์ปัญหาด้านการเกษตรเป็นการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านอาชีพหลักของตนเอง จึงให้ความสนใจในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในขั้นตอนดังกล่าวมากกว่าประเด็นอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษตรจักร รัตศรี (2544 : 75) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาคใต้ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ร่วมอภิปรายและเลือกทางเลือกมากกว่าประเด็นอื่น ๆ สอดคล้องกับ วิลเลียม เออร์วิน ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวข้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาร่วมกับวิชาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องไปในแนวเดียวกันกับ ปราลพ ศรีม่วงพันธ์ (2545 : 14-15) ที่ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดการค้นหาค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการโครงการหรือวางแผนกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการหรือร่วมเสียสละทุนทรัพย์และแรงงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ปรากฏว่า เพศ การศึกษา ตำแหน่งทางสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ จำนวนสมาชิกกลุ่ม รายได้ พื้นที่ถือครอง ความคาดหวังในผลประโยชน์ การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ สภาพสมรส และอายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรชายมีส่วนร่วมสูงกว่าเกษตรกรหญิงในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศชายถูกยกย่องให้เป็นผู้นำของครอบครัวมีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลของชุมชน มีอำนาจในการตัดสินใจ มีโอกาสได้พบปะกับบุคคลภายนอกมากกว่า จึงมีความพร้อมในการร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากกว่าผู้หญิงที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในครัวเรือนอยู่กับบ้านมากกว่าผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กรรณิกา ชมดี ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษากรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ชายมีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าผู้หญิงและสอดคล้องในแนวเดียวกันกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ ริตเตอร์ (อ้างใน ไพศาล ธรรมจรัสวงศ์ 2544 : 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการร่วมพบปะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ ศิริรักษ์ (2546 : 3) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนาร่อง กรณีศึกษา ตำบลพังยาง อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา พบว่าทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในตำบลพังยาง อำเภอรโนด มีการประกอบอาชีพการเกษตรในครัวเรือนอย่างเดียว ทั้งผู้หญิงและผู้ชายประกอบอาชีพพร้อมกัน ซึ่งต่างจากอำเภอเมืองสงขลาที่ประชาชนมีอาชีพที่หลากหลาย อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักที่ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงก็จะมีอาชีพอย่างอื่นบ้าง เช่น ค้าขาย รับจ้าง

2.2 การศึกษา รายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการศึกษาสูง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ มากกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีความรู้มากจะมีแนวคิดและประสบการณ์ในเรื่องส่วนรวมมากกว่าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย แพทยา แก้วพวง (2533 : 67) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

หมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณี อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัย จำนวน ไพโรจน์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการสันตินิมิตในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมต่อโครงการสันตินิมิต แตกต่างกัน

2.3 การติดต่อเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่มากจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีโอกาสได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่อาจจะทำให้เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้ ได้รับการชี้แนะจากเจ้าหน้าที่ในประเด็นต่าง ๆ เป็นประสบการณ์จึงมีความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย อนุภรณ์ สุวรรณสทิศกร (2529 : 61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กศช. ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า กรรมการสภาตำบลที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากมีส่วนร่วมกับโครงการ กศช. มากกว่ากรรมการสภาตำบลที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่น้อย

2.4 ตำแหน่งทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมมาก จะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สโรจน์ ศิริรัตน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครอบครัวในกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน บ้านจันทหาร ตำบลจันทหาร อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการเป็นผู้นำท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และสอดคล้องไปในแนวเดียวกันกับ เกียรติศักดิ์ เจริญคงท่า (2546 : 81) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมของสมาชิกสโมสรไลออนส์ภาค 310 D. พบว่า สมาชิกสโมสรไลออนส์ที่มีตำแหน่งทางสังคมในท้องถิ่นมากจะส่งผลให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมมากกว่าสมาชิกสโมสรไลออนส์ที่มีตำแหน่งทางสังคมในท้องถิ่นน้อยกว่า

2.5 จำนวนสมาชิกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ การที่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มมากจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สกนธ์ จันทรัตน์ (2528 : 75) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนจังหวัดตรัง พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม จะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม

2.6 พื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมพัฒนาชุมชน (2519 : 60) ซึ่งสรุปไว้ในรายงานการวิจัย ในโครงการ

สารที ตำบลชวามุง อำเภอสารที จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคคลที่เข้าร่วมการเป็นสมาชิกของโครงการ ที่มีที่ดินถือครองทำกินมากจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

2.7 รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของ เกษตรกร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีรายได้สูงกว่ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมาก ซึ่ง สอดคล้องไปในแนวเดียวกัน กับ บัวพันธ์ พรรคทิง และคณะ (2532 : 86-87) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผล ต่อการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชาวบ้าน พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งไม่สอดคล้องกับ งานวิจัย พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด (2532 :84-85) ได้ศึกษาปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สตรีที่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น มากกว่าผู้มี รายได้เฉลี่ยของครอบครัวสูง

2.8 ความคาดหวังในผลประโยชน์ จากการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรมีความคาดหวัง ในการได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ต้องการพัฒนาชุมชน และต้องการให้ได้แผนพัฒนาตำบลด้านต่าง ๆ เพื่อ นำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรมาก จะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ภาษิณี ไชยกาญจน์ (2531 : 48) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนของเยาวชนในชุมชนหัวรถจักรตีแดง เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า เยาวชนที่คาดหวังในผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจะเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเยาวชน ที่ไม่คาดหวังผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องไปในแนวเดียวกันกับ งานวิจัย วัชรภรณ์ เอี่ยมสะอาด (2538 : 81) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม สตรีที่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป็นสิ่งจูงใจให้ สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ ดิเรก อุภัยห่วย (2527 : 6) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นการช่วยให้ชุมชนหรือสังคมได้พัฒนา สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ

2.9 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ การที่เกษตรกรรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำ แผนพัฒนาการเกษตร จากแหล่งข่าวต่าง ๆ ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การได้รับรู้ข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ เป็นการพัฒนาด้านความรู้และความคิดให้กับเกษตรกรได้เรียนรู้ ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัย สโรษรัตน์ คีรีรัตน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครอบครัวในกิจกรรมกองทุน หมู่บ้าน บ้านจันทาร ตำบลจันทาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการที่หัวหน้าครอบครัวได้รับ

ข่าวสาร เป็นการช่วยให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัย ทออ่าน วุฒติกรรมรักษา (2526 : 109-110) ได้ศึกษาปัจจัยในทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าประชาชนที่ได้รับข่าวสารจะมีปริมาณเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อเสนอแนะทั่วไปซึ่งได้ จากการศึกษานี้และตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยเพื่อผู้สนใจจะได้ทำการศึกษาในครั้งต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับและการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรส่วนความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะดังนี้

1. เกษตรกรมีความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ได้รับมากจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมากขึ้น ดังนั้น องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรจัดโครงการหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรได้รับผลสูงสุดจากกิจกรรมหรือโครงการของหน่วยงานเป็นไปตามต้องการของชุมชนและวัตถุประสงค์ขององค์กรและหน่วยงานด้วย

2. เกษตรกรที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร จะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่ไม่รับรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการรับรู้ข่าวสารทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ดังนั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และความรู้ วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผน โดยวิธีการต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากผลวิจัยทำให้ทราบว่าควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นอื่น ด้วยเพื่อให้ได้แผนพัฒนาการเกษตรที่มีคุณภาพและเหมาะสม ดังนี้

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในระดับตำบลหรืออำเภอ เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึก ในทุกด้าน เพื่อนำไปวางแผนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของตำบล เพื่อเปรียบเทียบว่าแต่ละตำบลมีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกันอย่างไร และปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประสบผลสำเร็จ
3. จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยอิสระตัวอื่น เช่น ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยว่าทำไมตัวแปรดังกล่าว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและควรวิจัยควรใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการศึกษาวิจัยมีความลุ่มลึกมากขึ้น

